

POSTANOWIENIE

23 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

na posiedzeniu niejawnym 23 lipca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M. W. i B. W.
przeciwko Bank (spółka akcyjna) w W. Oddział w Polsce
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank (spółki akcyjnej) w W. Oddział w Polsce
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 13 czerwca 2023 r., I ACa 1442/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Bank (spółki akcyjnej) w W. Oddział w Polsce na rzecz M. W. i B. W. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia pozwanej do dnia zapłaty tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Toruniu wyrokiem z 13 czerwca 2022 r., I C 1249/21 ustalił, że nie istnieje pomiędzy stronami stosunek prawny wynikający z umowy kredytu z 9 lutego 2009 r. (pkt 1), zasądził od pozwanego Bank z siedzibą w W. Oddziału w Polsce na rzecz powodów B. W. i M. W. kwotę: 85 848,02 zł wraz z odsetkami

ustawowymi za opóźnienie od 27 stycznia 2021 r. oraz 4335,46 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 10 sierpnia 2021 r. (pkt 2); oddalił powództwo w zakresie żądania zasądzenia odsetek od kwoty 4335,46 CHF za okres od 27 stycznia 2021 r. do 9 sierpnia 2021 r. (pkt 3) oraz orzekł o kosztach postępowania sądowego.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 13 czerwca 2023 r., I ACa 1442/22 sprostował oczywistą omyłkę pisarską w wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu poprzez wskazanie prawidłowego oznaczenia pozwanego, oddalił apelację pozwanego oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od powyższego wyroku, zaskarżając go w części, tj. w zakresie oddalenia apelacji oraz zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego. Skarżący oparło wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na następujących podstawach:

1. w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj.:

1. art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. w zakresie możliwości uznania za indywidualnie uzgodnione takiego postanowienia:

1. które zostało zawarte w regulaminie, stanowiącym wzorzec umowny, który znajduje zastosowanie w zakresie nieuregulowanym umową, a nie bezpośrednio w umowie; oraz

2. którego treść nie została ustalona w wyniku negocjacji między konsumentem i przedsiębiorcą, lecz konsument miał możliwość jego negocjacji,

a nie podjął takiej próby w celu modyfikacji postanowienia, w konsekwencji:

3. przyjęcie, że konsument zaakceptował jego treść w postaci zaproponowanej przez przedsiębiorcę;

4. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. żart. 58 § 1 i 3 k.c. oraz art. 358 § 1 i 2 k.c., w zakresie możliwości:

- (i) stwierdzenia przez Sąd nieuczciwości tylko niektórych elementów warunku umownego w postaci klauzuli indeksacyjnej (klauzuli ryzyka walutowego/waloryzacyjnej), tj. przez eliminację zapisu umownego wyłącznie w zakresie wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia

wysokości poszczególnych rat kredytu i ich zaliczenia na poczet zobowiązania kredytowego, z zastosowaniem tabeli kursowej stosowanej przez bank (klauzuli przeliczeniowej);

oraz

(ii) zastąpienia go innym sposobem określenia kursu waluty obcej wynikającym z przepisów prawa lub zwyczajów, np. jednoznacznym postanowieniem odnoszącym się do średniego kursu banku centralnego (Narodowego Banku Polskiego), co nic rodziłoby potrzeby zastąpienia wyeliminowanej treści jakimkolwiek przepisem prawa;

5. art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 Prawa Bankowego - w zakresie możliwości:

1. uwzględnienia przez Sąd podniesionego przez bank, w toku zainicjowanego przez kredytobiorcę będącego konsumentem postępowania o ustalenie nieważności umowy kredytu, a w konsekwencji zwrot świadczeń nienależnych, zarzutu zatrzymania wypłaconej kwoty kapitału kredytu - z uwagi na wzajemny charakter umowy kredytu, bądź

2. uwzględnienia przez Sąd podniesionego przez bank zarzutu zatrzymania wypłaconej kwoty kapitału kredytu w w/w postępowaniu - pomimo braku wzajemnego charakteru umowy kredytu, na zasadzie *analogii legis*,

3. w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, wyrażające się

w następujących pytaniach:

1. Czy możliwe jest ustalenie nieważności umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej wskutek uznania przez Sąd za niedozwolone postanowień umowy kredytu dotyczących sposobu ustalania kursu waluty obcej poprzez odesłanie do tabeli kursowej stosowanej przez bank, jeżeli po ich usunięciu treść umowy nic wykracza poza granice swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c. ani nie jest sprzeczna z treścią art. 69 ust. 1 i 2 Prawa Bankowego w brzmieniu sprzed nowelizacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw?

2. Czy przepis art. 358 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy (tj. w brzmieniu z dnia 11 lutego 2009 r.) może zostać zastosowany jako przepis dyspozytywny w miejsce postanowień umowy i regulaminu wyeliminowanych ze stosunku prawnego z powodu abuzywności?

3. Czy w świetle art. 385² k.c., możliwe jest uznanie przez Sąd za niedozwolone postanowień umowy kredytu odniesionego do waluty obcej dotyczących sposobu ustalania kursu waluty obcej poprzez odesłanie do tabeli kursowej stosowanej przez bank, jeżeli w chwili jej zawarcia stanowi ona dla kredytobiorcy-konsumenta rozwiązanie korzystniejsze ekonomicznie aniżeli to, które wiąże się z zawarciem tzw. umowy kredytu złotowego?

Powodowie wniesli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów sądowych według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest kwalifikowanym środkiem prawnym, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a leżącymi w interesie powszechnym. Rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno służyć ochronie obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania oraz zapewniać jednolitość orzecznictwa sądowego w takich sprawach, w których możliwe jest dokonanie zasadniczej wykładni przepisu prawa, mającej walor generalny i abstrakcyjny.

W przepisach kodeksu postępowania cywilnego skarga kasacyjna została ukształtowana jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń, wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy

dokonyuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś do merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2023 r., I CSK 6201/22).

Powołanie się na przesłankę przedsądu, przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach, wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu.

Powołane przez skarżącego przepisy były przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. np. uchwała SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; podobnie w orzecznictwie TSUE zob. wyroki: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Matei, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Van Hove, pkt 33; z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 35; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44).

Trafność i aktualność przyjętej przez sądy powszechne oceny sprawy potwierdza pogląd, wyrażony w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22. W orzeczeniu tym wyjaśniono m.in., że w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego, odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej, stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie

można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Ponadto Sąd Najwyższy przesądził także, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego, umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot, wypłaconych z tytułu kredytu, rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy. Nie ma wówczas podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Jeśli natomiast chodzi o zagadnienia związane z zarzutem zatrzymania, to w ostatnim postanowieniu z 8 maja 2024 r., C-424/22 (Dz.U.UE.C.2024/4073) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej podtrzymał stanowisko, wyrażone w wyroku z 14 grudnia 2023 r., C-28/22 (Dz.U.UE.C.2023.992). Wskazał, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w sytuacji gdy umowa kredytu hipotecznego zawarta przez przedsiębiorcę z konsumentem nie może już pozostać wiążąca po usunięciu nieuczciwych warunków zawartych w tej umowie, przedsiębiorca ten może powołać się na prawo *zatrzymania* umożliwiające mu uzależnienie zwrotu świadczeń otrzymanych od tego konsumenta od przedstawienia przez niego oferty zwrotu świadczeń, które sam otrzymał od tego przedsiębiorcy, lub gwarancji zwrotu tych ostatnich świadczeń, jeżeli wykonanie przez tego samego przedsiębiorcę tego prawa *zatrzymania* powoduje utratę przez rzeczonoego konsumenta prawa do uzyskania odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania świadczenia po tym, jak przedsiębiorca ten

otrzyma wezwanie do zwrotu świadczeń zapłaconych mu w wykonaniu tej umowy. Ponadto Trybunał podważył uprawnienie banku z tego tytułu w sporze z konsumentem uznając, że dopuszczenie takiej możliwości zagrażałoby zarówno skuteczności ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13, jak i osiągnięciu zamierzonego przez nią skutku odstraszającego.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga, by przedstawione w niej zagadnienie prawne było istotne, co wyraża się w jego znaczeniu dla rozwoju prawa lub precedensowym charakterze, oraz miało walor nowości. Chodzi więc o zagadnienie prawne, które będzie miało znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia konkretnej skargi kasacyjnej, lecz także dla praktyki sądowej w ogólności.

W dacie orzekania o przyjęciu niniejszej skargi do rozpoznania, sformułowanemu przez skarżącego zagadnieniu prawnemu nie można już przypisać takiej kwalifikacji. Tożsame zagadnienia były już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, ostatnio m.in. w sprawach z 25 stycznia 2024 r., I CSK 5851/22 (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego z 28 września 2023 r., I CSK 327/23, z 17 października 2023 r., I CSK 558/23, z 27 lipca 2023 r., I CSK 6248/22 i zawarte tam orzecznictwo). Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej, umowa ta nie może wiązać stron w pozostałym zakresie ani jako kredyt złotówkowy (z oprocentowaniem obliczanym na podstawie wskaźnika LIBOR/SARON), ani jako tzw. kredyt czysto walutowy. W szczególności bowiem wskazuje się, że utrzymanie takiej umowy jako kredytu czysto walutowego prowadziłoby do niedopuszczalnego zniekształcenia woli stron, która ukierunkowana była od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej (por. wyroki SN: z 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 405/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22 i II CSKP 943/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, i z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22). Ponadto podniesione kwestie były przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (w odniesieniu do art. 3851 KC w kontekście dyrektywy 93/13 zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r.,

I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

W uchwale z 28 kwietnia 2022 r. (III CZP 40/22, OSNC 2022, Nr 11, poz. 109) Sąd Najwyższy jednoznacznie wyjaśnił, że postanowienie umowne, uzależniające wysokość świadczenia od swobodnego uznania jednej ze stron, jest sprzeczne z naturą (właściwością) stosunku prawnego. Jeżeli bank miałby w ten sposób określać wysokość własnego świadczenia (co występuje w przypadku kredytów denominowanych), takie zastrzeżenie godzi w istotę zobowiązania. Sprzeczność z naturą stosunku zobowiązaniowego w tym przypadku polega na wprowadzeniu do jego treści elementu nadrzędności jednej ze stron i podporządkowania drugiej, co jest obce stosunkom zobowiązaniowym oraz stosunkom prywatnoprawnym w ogólności. Sąd Najwyższy podziela w pełni powołane stanowisko, zgodne z ugruntowanym w tym zakresie orzecznictwem krajowym i międzynarodowym.

W odniesieniu do problematyki, związanej z interesem prawnym powodów w stwierdzeniu nieważności umowy kredytowej odnotować trzeba, że w wyroku z 23 listopada 2023 r., C-321/22 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, iż art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które (w celu uwzględnienia wytoczonego przez konsumenta powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą) wymagają dowodu na istnienie interesu prawnego.

Podsumowując, w dacie orzekania o przyjęciu niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie występują już zagadnienia prawne ani nie istnieje potrzeba dokonania wykładni przepisów prawa, wskazanych w skardze. Sąd Najwyższy nie stwierdził też kwalifikowanego naruszenia prawa, uzasadniającego ze względów publicznoprawnych przyjęcie skargi do rozpoznania.

Sąd Najwyższy na etapie badania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie analizuje przy tym podstaw skargi kasacyjnej ani ich uzasadnienia, stanowią one bowiem odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3, art. 99 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

[a!]